

Mithat Zeki Dinçer: Gelenekten Geleceğe

Gürel ÇETİN

İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi

GİRİŞ

Mithat Zeki Dinçer'i, sektörde çalışırken Yüksek Lisans öğrenimime başladığım 1996 yılında tanıdım. Yurtdışı görevlendirmeleri dışında da hemen her hafta çeşitli konularda görüşmelerimiz oldu. Görüşme isteklerimi nezaket göstererek hep kabul etti. Dinçer'in bilim felsefesi konusundaki bilgisi ve olaylara kuramsal yaklaşımı sayesinde uygulamadan gelen yaşını da almış bir lisansüstü öğrencisi olarak daha az bocaladığımı söyleyebilirim. Şahsım dışında yetiştirdiği belki de yüzlerce akademisyen, bürokrat ve özel sektör yöneticisi de geldikleri noktaların gereğini yerine getirirken Dinçer'in katkılarından mutlaka yararlanmışlardır. Diğer öğrencileri için olduğu kadar, benim akademiye katılmamda da önemli bir role sahiptir. Yüksek Lisans yaptığım dönemde açılan araştırma görevliliği kadrosuna başvurmam için beni ikna eder.

Daha önceki sayılarda bahsi geçen birçok kıdemli akademisyen ve bürokrat gibi Dinçer de iktisat altyapısı ile yetişir; yazına yaptığı katkılar yanında, eğitimi ve yönetici kişiliğiyle de genç yaşında ulusal turizm yazınında önemli bir yeri olan Anatolia Dergisi'nin portre bölümünde yer alması uygun görülür. Dinçer'in yaşamına sığdırdığı onca başarıyı birkaç sayfada anlatmanın zorluğuna karşın, kendisinin yetiştirdiği akademisyenler arasında bu görevin bana verilmesinin de önemli bir ayrıcalık olduğunu düşünerek bu teklifi heyecanla kabul ettiğimi de belirtmek isterim.

MESLEKİ YAŞAMI

Mithat Zeki Dinçer, Mardin'de doğar (1955). İyi bir temel eğitim alan Dinçer, eğitimci bir aileden gelmenin etkisi ve üniversite eğitimi sırasında gösterdiği başarılı profili nedeniyle, alternatifleri olmasına karşın, akademiye tercih eder. Dinçer, İngilizce ve Fransızca'yı ana dili gibi kullanır; her zaman kurumunun önde gelen eğitimcilerinden olur. Öğrencilik yıllarından beri çalışkanlığı

ile tanınan Dinçer High School'u (İngiliz Lisesi) derecede bitirir (1973). Daha sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni kazanarak eş zamanlı olarak İşletme ve İstatistik disiplinlerinde de yandal yapar. 1978 yılında lisans öğrenimini tamamlayan Dinçer, aynı yıl İstanbul Üniversitesi İktisat Politikası Ana Bilim Dalı'nda asistan olarak Doktora öğrenimine başlar. Tunca Toskay'ın danışmanlığını yaptığı tezi, *Dış Aktif Turizm Talebi Yaklaşımıyla Promosyon Politikası ve Türkiye'deki Uygulama* başlığı ile yayımlanır (1984). Aynı üniversiteye yardımcı doçent olarak atanan Dinçer (1987), turizm ekonomisi ağırlıklı çalışmaları ile doçent (1988) ve profesör (1994) unvanlarını alır. Entegre turizm planlaması, turizm politikası ve ekonomik girdileri üzerine Dünya Turizm Örgütü'nden sertifikası olan Dinçer, Fransa, Polonya ve Belçika gibi ülkelerde staj; İspanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kazakistan gibi ülkelerde de araştırmalar yapar. Bu akademik altyapı ile yurtdışında, Türkiye'nin birçok şehrinde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde turizmin gelişimi ve turizmin yerel ekonomideki yeriyle ilgili raporlar düzenler ve sunar.

Mithat Zeki Dinçer, 1973 yılında İktisat Fakültesi'nde lisans öğrenciliği ile başlayan İstanbul Üniversitesi'ndeki mesleki kariyeri boyunca turizm disiplinini öğretmek için çabalar ve gerek yönetsel anlamda gerekse turizm yazınında bilginin üretimi anlamında önemli katkılar sağlar. İstanbul Üniversitesi'nin özellikle turizm alanında öncü kurumları ile ulusal turizm yazınına katkıları sabittir. Dinçer işte bu gelenekten gelen değerli akademik kadrolardan bayrağı devralır, aldığı mirası korur, geliştirir ve kurumsal anlamda sağlamlaştırır. Neredeyse olmayan özel yaşantısından gösterdiği özveri astlarına örnek olur, hep daha iyisi için çalışan bir yönetici ve bir akademisyen olarak birçok başarıya imza atar.

Konusundaki uzmanlığı ve bunları aktarma yeteneği en belirgin özelliklerindedir. Özellikle ders anlatımı konusunda kendisini diğer öğretim

elemanları ile karşılaştırmak bile güçtür. Bilgisini karşı tarafın faydalanabileceği, öğrencilerinin ilgisini çekecek şekilde paylaşır. Dinçer'in başka bir özelliği ise harcanan emeği takdir etmesidir. Yanlış bir çıktı olsa bile süreç içinde gösterilen emek onun için sonuçtan daha önemli bir kriterdir. Başarıdan ziyade emeği takdir eder, hak edilmemiş başarının geçici olduğunu ve mutlaka bazı sıkıntılara neden olacağını asistanlarına her zaman anlatır.

Dinçer, çalışmalarını bir mühendis pratikliği ile düşünür ama bir sosyal bilimci titizliğiyle geçekleştirir. Eş zamanlı düşünüp, seri hareket etmesi diğer belirgin özellikleridir. Onunla özellikle bilimsel konularda konuşurken içindeki kıpırtıyı hissetmemek mümkün olmaz. Birçok durumda sonsuz enerjisini karşı tarafa da yansıtır. Örneğin; benim için "hadi göreyim seni!" diyerek sırtımı sıvazladığı çok olur. Farklı kamu kurumlarının yönetim kurullarında da görev yapan Dinçer için günler uzundur; gündüz idari işlerden yapmadığı akademik çalışmalara genellikle geceleri yoğunlaşır. Danışmanlığını yaptığı öğrencilere elektronik ortamda yaptığı geri bildirimler genellikle geceleri dijital verilere dönüşür. Öyle ki ne kadar uyuduğu yönünde yapılan tahminler, danışmanlık yaptığı öğrenciler tarafından "neredeysen hiç" olarak değerlendirilir. Hızlı temposuna karşın gösterdiği sürdürülebilir performansın tek açıklaması ise işini sevmesi olabilir.

Dinçer enerjisini belki de gençlik yıllarında yaptığı atletizm sporuna borçludur. Kendisinin lise yıllarında yaptığı cross aynı zamanda dayanıklılık ve kararlılık gerektiren bir spor olarak iş yaşamına da yansır. Dikkatli bakınca son düzlükteki deparların etkisi çene kaslarında görülebilir. Günleri toplantıdan derse, dersten jüriye, komisyonlara ve kurullara koşturmakla geçtiğinden, kantinin en iyi müşterileri arasında yer alır. Ana besin kaynağı tosttur. Özellikle lisansüstü öğrencileri arasından "Mithat Zeki Dinçer'in tostunu yemedim" diyen az bulunur.

EĞİTİME VE YAZINA KATKISI

Dinçer, yeni öğretim üyesi olarak atandığı dönemden itibaren önemli yönetsel sorumluluklar üstlenir. Sürekli yoğun programına karşın aka-

demik çalışmalarını da bu hızlı tempoya sıkıştırabilir, asistanlığı döneminde kendisi gibi yoğun olan öğretim elemanlarının ders yüklerini bir araştırma görevlisinden nadiren beklenecek kalite ile hafifletir. Ders vermeyi çok sevmesi nedeniyle kendi yerine asistan görevlendirme konusunda çok cimridir. Çok önemli toplantılar dışında dersini kaçırmaz ve tüm derslerine yetişmeye, telafi dersleri yapmaya özen gösterir. 43 yıldır akademik yaşamına başladığı İstanbul Üniversitesi'ni yurtiçi ve yurtdışından gelen çeki tekliflere karşın bırakmaz; halen Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Müdürü olarak görevini devam ettirir.

İlkokulda iken dönemin Turizm Bakanına mektup yazdığını ve gelen yanıtı hala sakladığını sık sık anlatan Dinçer, çok etkin bir ders işler. Günlük işlerine verilen ders molasından sonra tekrar yoğun ve meşakkatli yöneticilik görevlerine geri döner. Dersleri esnasında öğrencilerinden sürekli geri bildirim alır ve öğrencilerin dikkatini üst seviyede tutma konusunda ayrıca yeteneklidir. Dinçer'in ders performansı özellikle vurguyu hak eder. Derslerinde Dekan kimliğinden sıyrılıp öğrenci seviyesine iner. Neredeyse hiç oturmaz derste, sürekli hareket eder. Araları atlamasına karşın öğrenciler hiç sıkılmaz, ses tonunu değiştirerek bir tiyatro oyuncusu gibi ilgiyi açık tutar. Bir stand-up gösterisinde olduğu gibi, her dersi zevkli ve eğlenceli geçer. Öyle ki dersini izleyen bir öğrencinin, akademisyen olmasaydı Dinçer'in çok iyi bir sahne sanatları oyuncusu olabileceğinden şüphesi kalmaz. Kendisinin her zaman acelesi vardır, yürürken bile ona yetişmek çok güçtür. Özellikle makamında yaptığı derslerde müsait olmadığı zamanlarda derslerini ve o günkü yönetsel sorumluluklarını aynı anda yapabilir. Odaya gelip gidenler ve konular sürekli değişse bile, arada derse tam da bıraktığı yerden devam eder. Hatta aynı anda iki farklı zihinsel aktiviteyi gerçekleştirirken gösterdiği bu yeteneği nasıl geliştirdiği öğrencileri arasında tartışma konusu olur.

Kendisinin öğretim üyesi ve yönetici olarak deneyimi, aynı zamanda çok geniş bir ağ oluşturmaya imkân verir, bu ilişkileri öğrencileri ve turizmin bir disiplin olarak gelişimi için kullanmakta tereddüt etmez. 1969 yılından itibaren tu-

rizm disiplini Avrupa'daki birçok örneğindeki gibi coğrafya ve ekonomi bilimleri çizgisinde inceleyen akımda başlıca rolü üstlenen ve ilk AIEEST (Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği) konferanslarından birini düzenleyen İktisadi Coğrafya ve Turizm Enstitüsü'nün ve bu kürsünün faaliyetlerinin durdurulması gibi vahim olaylara sahne olan İstanbul Üniversitesi'ndeki yanlış uygulamaya dur diyen de Dinçer olur. Dekanlık yaptığı dönemde büyük bir özveri örneği göstererek üniversitenin geleneğine ve turizmin geleceğine sahip çıkar. Fusun İstanbullu Dinçer'in de destek ve katkılarıyla, kapatılmış olan Turizm İşletmeciliği bölümünü tekrar açtırır ve İstanbul Üniversitesi gibi büyük, köklü ve ulusal turizm politikasının gelişmesinde öncü rol oynamış bir eğitim kurumunu 2005 yılında bu yanlıştan kurttırır. Yönetim ve idarecilik yanında kendisi turizm eğitime ve yazınına da önemli katkılar yapar.

İktisat altyapısı nedeniyle, Dinçer'in akademik çalışmalarını ekonomi ve turizm olarak ikiye ayırmak mümkündür. Doğal olarak turizm yazını açısından en önemli eserlerini bu iki konunun kesişimi olan turizm ekonomisi alanında verir. Türkiye'de turizmin akademik düzeyde incelenmesi ele alındığında; *Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm* adlı kitabı içeriği yanında birçok terimin Türkçeleştirilmesi ve kavramsallaştırılması konusunda öncü olur. Bu eserinde turizmin olumlu olumsuz ekonomik etkilerini bütünleştirici ve yalın bir Türkçe ile ele alır. Turizm ekonomisi alanında ilk sayılan yayınlardan biri olan diğer kitabı ise, Akın İlkin ile birlikte hazırlanan *Turizm, Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi* adlı eserdir. Bu eser, özellikle Türkiye'deki turizmin sosyal ve ekonomik sorunlarına vurgu yapması açısından önemlidir. Güncel yayınlarından *Müslüman Dostu Turizm* (Muslim Friendly Tourism) başlıklı çalışmasında da, bu anlam karmaşasına vurgu yapar; terimlerin ne olup ne olmadıkları konusunda sadece yerli yazına değil aynı zamanda uluslararası yazına da katkı sağlar.

Çalışmalarında turizm ve iktisat ile sınırlı kalmayarak, turizmin diğer konularında da yayın yapması kendisinin bugünkü çok yönlü bilgi birikimini oluşturmasını sağlar. Aynı zamanda birçok

bilimsel kurulda yer alır; ulusal ve uluslararası konferanslarda, dergilerde düzenleme kurulu üyeliklerinde bulunur; hakem, davetli konuşmacı, panelist ve oturum başkanı olarak görev yapar. Turizm ile ilgili çalışmaları ağırlıklı olarak turizm ekonomisi, turizm pazarlaması, turizm politikası ve planlaması, destinasyon gelişimi üzerine yoğunlaşır.

Akademik ve yönetsel konularda ise, oldukça titizdir. Akademik liyakate saygı duyar. Bu tür ilkelere uymayanları yüksek sesle eleştirir. Akademik değerlendirmelerde bireylerin kişisel özelliklerini ayrı tutar. Özellikle emekleme dönemlerinde İstanbul Üniversitesi'nin turizm yazınına katkısı, Abdullah Türkoğlu, Tunca Toskay, Kubilay Baysal ve Münir Kutluata gibi duayenler nedeniyle sabittir (Kozak 2000). Mithat Zeki Dinçer, işte bu değerli isimlerin asistanlığını yapar, iş disiplini ve etik kodlarını bu tür örnekler sayesinde oluşturur. Birçoğu vefat etmiş ya da akademiye terk etmiş olsa bile Dinçer, bu bilim insanlarından hep vefa ile söz eder. Turizm alanında uzmanlaşmasında da bu akademisyenlerin önemli etkileri olur (Dinçer 2015).

MESLEKTAŞLARI VE ÖĞRENCİLERİ GÖZÜYLE

Dinçer'in akademiye katkısı, şüphesiz bunlardan ibaret değildir. Ders verdiği ya da danışmanlığını yürüttüğü akademisyenler arasında Celil Çakıcı (Mersin Üniversitesi), Derman Küçükaltan (İstanbul Arel Üniversitesi), Azize Tunç (Gazi Üniversitesi) ve İsmail Kızılırmak (İstanbul Üniversitesi) gibi günümüz ulusal turizm yazının ve eğitiminin bazı isimleri yer alır. Bunlardan Dinçer'in hem yüksek lisans hem doktora tez danışmanlığını yürüttüğü İsmail Kızılırmak, Dinçer'i tanımlarken aşağıdaki ifadeleri kullanır:

Dinçer ile ilk tanışmamız, 1987 yılına gider. Üniversite öğrenimimi tamamladıktan sonra gelecek planlamamı yaparken kendisiyle İşletme İktisadi Enstitüsü'nde vermiş olduğu ders aracılığıyla tanışırız. Kendisine akademisyen olmak istediğimi ve bunun için ne yapmam gerektiğini danıştığım, Yüksek lisans yapmamın iyi olacağını söyleyerek beni lisansüstü öğrenime teşvik eder. Önerisini dinleyerek bir yıl sonra İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimime başlarım. Kendisi, hem yüksek lisans hem de doktora öğrenimim süresince danışmanlığı-

mı yürüterek tez hazırlamama yardımcı olduğu gibi akademisyenlik sürecinde bana iyi bir yol gösterici de olur. Dinçer'in o günden bugüne kadar ne zaman yardım talep etsem yanımda olacağını ve yardımını esirgemeyeceğini bilirim. O iyi bir akademisyenin nasıl olması gerektiği ve bilimsel yaşamda nasıl başarılı olunması gerektiğinin canlı bir kanıtıdır. Bu nedenle Dinçer'in öğrencisi olmaktan ve bilimsel yaşantımda bana yol göstermesinden dolayı her zaman kendimi şanslı hissetmekteyim.

Yüksek Lisans öğrenimi esnasında kendisinden Turizmde Promosyon adlı dersi alan Derman Küçükaltan, Dinçer ile ilgili anılarından şu şekilde bahseder:

Dinçer ile ilk kez yüksek lisans başvurum için gittiğim İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi odasında karşılaştım. Yıl 1986. O zaman kendisi anımsadığım kadarıyla Yardımcı Doçent idi. Kapısı açık olan ofisinde tek başına oturuyordu. Kendimi tanıttım ve enstitüye başvurduğumu belirttim. Dinçer, her zamanki nezaket ve cana yakınlığı ile bana turizm bölümü hakkında bilgi verir. Hatta bununla da kalmayıp turizm sektörü hakkında bilgi paylaşımında da bulunur. Etkilenmişim. Dersler başladıktan sonra da Dinçer'in verdiği Turizmde Promosyon ilk dersimizdi. Hızlı hareketlerle adeta koşarcasına sınıfa girmiş, saatini masanın üzerine koymuş ve akıcı üslubu ile derse başlamıştı. Her hafta, hatta Doktora süresince de hep bu aynı ritimle ders yapan bir Mithat Hoca buluyorduk karşımızda. Kendisinden çok şey öğrendik. Hep güler yüzlü, hep sevecen ve hep atik...

Doktora öğrenimi sırasında öğrencisi olan İrfan Arıkan ise, Dinçer'i şöyle anlatmaktadır:

Dinçer'i 1991 yılının Eylül ayında İstanbul Üniversitesi'nde bir doktora dersinde tanıdım. Kubilay Baysal'ın danışmanlığında doktora tezimi hazırlarken de Dinçer'in kitaplarından ve önerilerinden faydalandım. Enerjisi, bilgisi, güler yüzü ve her zamanki sıcak ve samimi ilgisi ile hoca-öğrenci ilişkimiz zamanla Skat toplantıları ile de pekişen güzel bir dostluğa dönüşür. Kendisi mütevazılığı, disiplini, hoşgörüsü ve bilgisi ile öğrencileri tarafından çok sevilen bir akademisyendir. İngilizce ve Fransızca ana dili gibi konuştuğu aksanları ise unutulmaz. Eski öğrencileri Özcan, Kadir ve Necati ile bir araya geldiğimizde mutlaka Dinçer'in kulaklarını çınlatırız.

Gerek Kızıllırmak, gerek Küçükaltan, gerekse Arıkan, bir öğretim üyesi olarak şahsımın gelişimine de kişisel düzeyde önemli katkıda bulunurlar. Bu öğretim üyelerinin her biri lisans, yüksek lisans ve doktora aşamasında hocalarım olur, savunmalarına ve jürilerime dahil olurlar. Yetiştirdiği öğretim üyelerinin yetiştirdikleri öğrencilerle çalışarak öğretim üyesi olmalarını sağlayacak

altyapıyı oluşturmak ancak kuşaklararası uzun soluklu, disiplinli ve öğrenci odaklı bir yaklaşımla mümkün olabilir. İşte Dinçer, bu özellikleri nedeniyle de gerçek bir üstat ünvanını hak eder.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Mithat Zeki Dinçer'in özellikle turizm ekonomisi alanındaki bilimsel çalışmaları gelişmekte olan turizm bilimine önemli katkılar sağlar; ulusal turizm akademisinde ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde konusunda önemli bir uzman olarak layık olduğu bir şekilde saygın yerini alır. Bunun yanında bir varoluş hikâyesinin de kurucusu olan Dinçer'in, yıllarca verilen uğraş sonucunda İktisat Fakültesi Dekanı iken, İstanbul Üniversitesi'nde yaşamını bulan Turizm İşletmeciliği bölümünün kuruluşundan ve bu alandaki Doktora programının kabulünden günümüze değin her türlü gelişimindeki kişisel uğraşını yadsınmaz. Çok yönlü kişiliği ve alçakgönüllülüğü ile tanınan Dinçer'in yönetici ağırlıklı akademik kariyeri özellikle İstanbul Üniversitesi'nde turizm disiplininin gelişmesi açısından bir fırsatı oluşturur. Dinçer'in öğrencileri ile ilişkisi ve iletişim yeteneği de her zaman ön plana çıkar. Kendisinin akademi dışındaki özel yaşamı belki yıllar sonra emekli olduğu gün tekrar başlayacak ancak akademi, bürokraside ve özel sektörde yetiştirdiği kişiler, kurduğu ve geliştirdiği kurumlar ve eserleri ile katkıları sürecektir. Dinçer'in çalışma yaşamı ve yaptıklarından öğrencilerinin alması gereken ders ve kendilerine düşen görev bellidir.

SEÇİLMİŞ ESERLERİ

- Çetin, G. ve Dinçer M.Z. (2016). Muslim Friendly Tourism (MFT): A Discussion, *International Journal of Tourismology*, 2 (1), 65-67.
- Dinçer, M. Z. (1993). *Turizm Ekonomisi ve Türkiye Ekonomisinde Turizm*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Dinçer, M. Z. ve İlkin A. (1991). *Turizm, Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi*. Ankara: TOBB, Ekonomik ve Sosyal Sorunlar-Çözüm Önerileri Dizisi: 2.
- Dinçer, M. Z. ve İstanbullu Dinçer F. (2005). The Examination of ILO Norms in The Labour Market of Tourism Sector, *Tourism Review*, 60 (1), 26-30.
- Dinçer, M. Z. (2009). Turizm İşletmelerinin Pazarlanmasında Koordinasyon. İçinde C. Avcıkurt Ş. Demirkol ve B. Zengin (Editörler) *Turizm İşletmelerinin Pazarlamasında 7P ve 7C* (ss.371-399). İstanbul: Değişim Yayınevi.

- Dinçer, M. Z. ve Çetin, G. (2015). Kalkınma Planlarında Turizm. İçinde; D. Küçükaltan H. Çeken ve Ş.O. Mercan (Editörler) *Değişik Perspektifleriyle Turizm Politikası ve Planlaması* (ss. 171-192). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Dinçer, M. Z. Yozcu, S. ve Gedik, S. (2015). Turizmde Temel Kavramlar. İçinde O. Akova İ. Kızılırmak ve H. Tanrıverdi (Editörler). *Turizm İşletmeciliği Temel Kavramlar ve Uygulamalar* (ss. 1 -26). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Dinçer, M. Z. (1989). Türkiye'de Yat Turizmi, *Turizm Yıllığı* 1987. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, 18-34.
- Dinçer, M. Z. ve diğerleri. (2005). *Turizm Sektöründe Uluslararası Çalışma Örgütü Normlarının Önemi ve Bu Normların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, UÇÖ Türkiye Temsilciliği ve Turizm Bakanlığı Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları, (336-359).
- Dinçer, M. Z. ve İstanbullu Dinçer, F. (1999). *Tourism as an Important Sector of the Economy: The Turkish Experience. Future-Oriented Tourism Policy, a Contribution to the Strategic Development of Places*. Slovenya: AIEST, (197-209).
- İstanbullu Dinçer, F ve Dinçer, M. Z ve Avunduk Z.B. (2016). Marketing Strategies for Boutique Hotels: The Case of İstanbul. *International Interdisciplinary Business-Economics Advancement Journal*, 1, 94-106.
- İstanbullu Dinçer, F., Dinçer, M. Z. ve Gedik, S. (2015). Uluslararası İktisadi Örgütlerin Türk Turizm Endüstrisinin Gelişimindeki Rollerini. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, 1107-1113.
- YÖNETTİĞİ LİSANSÜSTÜ TEZ ÇALIŞMALARI**
- Akova, O. (1995). *Golf Turizmi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aküzüm, A. (2003). *Türk Turizm İçinde Kültür Turizminin Yeri ve Bir Alan Çalışması Olarak Ani Antik Kentinin İstanbul'daki A Grubu Seyahat Acentaları Tarafından Pazarlanması* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altınel, M. (1994). *Tarihi ve Kültürel Varlıkların Turizm Sektöründeki Önemi ve Eski Bursa Evleri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altun, O. (1992). *Otellerde Sistem Analizi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arca, G. (1991). *Uluslararası Hava yolu Ulaştırmasında Ücret Hesaplama ve Bilet Düzenleme Esasları* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakkaloğlu, A. (1989). *İstanbul'da Eski Yapılar ve Restorasyon* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balaban, L. (2008). *Uluslararası Turizm Pazarındaki Gelişmeler Açısından Moldova'nın Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barlas, B. (2010). *Türkiye'de Gemi İnşaatı Sanayi İçinde Yat Turizminin Yeri ve Önemi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baylav, H. (1995). *İngiltere'de Kongre Turizmi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilge, B. (1989). *Profesyonel Turist Rehberliği* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bushanova, G. (2012). *Kazakistan Turizmi Açısından Hava yolu Ulaştırmasının Önemi: Astana Hava yolları Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chameni, İ. (1989). *Kazakistan'da Turizm* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Civan, K. (1988). *Turistik ve Belediye Belgeli Otel İşletmeleri ve İstanbul Bölgesi Otellerinde Personel İle Pazarlama Faaliyetlerine İlişkin Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetinkaya, A. (1998). *Alternatif Turizm Türlerinin Safranbolu'da Uygulanabilirliği* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolakoğlu, O. E. (1991). *Türk Turizminde Karşılıklı Seyahat Acentalarının Pazarlama Sorunları* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dursun, Ş. (1990). *Turizmde Halkla İlişkilerin Rolü ve Önemi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eker, N. (1993). *Turizm Reklamcılığı ve Uygulama Örneği Olarak Turizm Bakanlığı* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, A. (1994). *Turizm Çeşitlendirmesinde Bir Alternatif: Özürlüler Turizmi ve Türk Turizmindeki Durumu* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, Y. (1989). *İzmit Körfezinde Çevre Kirliliği ve Turizm Yönünden Olumsuz Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, Y. (1994). *Çevre Sorunları ve İstanbul'da Turizme Etkisi* (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlhan, F. A. (1999). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Ulaştırma Politikalarının Turizme Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnel, S. (1989). *Efes'in Türk Turizmindeki Yeri ve Önemi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jubayeva, A. (2013). *Uluslararası Kongre Turizminin Kazakistan'daki Mevcut Durumunun Değerlendirmesi, Sorunları ve Çözüm Önerileri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katayev, E. (2015). *Kırım'da Turizm Endüstrisi Ve Bölgesel Kalkınma Açısından Rekreasyon ve Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Khafizova, L. (2011). *Medikal Turizmin Gelişiminde Seyahat İşletmelerinin Önemi ve Türkiye'deki Durum* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızılırmak, İ. (1990). *Turizm Sektöründe Becerili İşgücü ve Teknik Eğitim* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kızılırmak, İ. (1996). *Otel Pazarlaması Açısından İstanbul'daki 3 ve 4 Yıldızlı Otel İşletmelerinde Müşteri Tatmininin Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma* (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kozhanazar, A. (2014). *Uzay Turizmi: Kazakistan'ın Uzay Turizmi Alanındaki Potansiyeli Üzerine Bir Analiz* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzu, İ. (1993). *Turizm İşletmeleri Arasındaki Koordinasyon Ve Bütünleşmede Birinci İstanbul Seyahat ve Turizm Fuarı'nın İşlevi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ljuşi, B. (2011). *Turizm Sektörünün Makedonya Ekonomisindeki Yeri ve Önemi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mukhitdinova, A. (2009). *Turizm Kazakistan Ekonomisindeki Yeri ve Önemi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mulyukova O. (2007). *Uluslararası Turizmde Rus Turizminin Yeri ve Türk-Rus Turizm İlişkilerinin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mülayim, H. (1991). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Turizmin Mevcut Yapısı ve Ekonomisine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nurmanova, U. (2013). *Kazakistan Cumhuriyeti'nde Yerel ve Yabancı Yatırımların Turizm Sektörünün Gelişmesindeki Yeri ve Önemi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürel Tanıl, Z. (1999). *Dünya'da ve Türkiye'de Franchising ve Fast Food Restoran İşletmelerindeki Durumu* (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saç, F. (1996). *Antalya Ekonomisinde Turizmin Yeri* (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıca, F. (1999). *Turizme Yön Verecek Küresel Değişmeler* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sengir, Ü. (1994). *Üçüncü Yaş Turizmi ve Alınacak Sağlık Tedbirlerinin Bu Turizm Üzerindeki Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Serajatinova, G. (2007). *Globalleşme Sürecinde Çok Uluslu Turizm Şirketlerinin Yeri ve Türkiye'nin İstihdamı Üzerindeki Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanıl, Z. (1992). *Bağımsız Devletler Topluluğu'ndaki Türk Cumhuriyetleri'nin Ekonomik Durumları ve Turizm Potansiyelleri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tunç, A. (1993). *Otel İşletmelerinde Pazarlama Araştırmaları İçin SWOT (Durum) Analizinin Yeri ve Önemi* (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uğur, N. (1988). *İngiltere'de Turizm ve Turizm Eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vaghefi, A. (1989). *İstanbul'da Müzelerin Yeri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, E. (2001). *Fiyatlandırma Yöntemleri Ve İstanbul'daki Dört Ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerine Yönelik Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yen, Y. (2015). *Tayvan'da Medikal Turizmin Potansiyeli ve Geleceği* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, N. (1997). *Turizm Endüstrisinde Çok Uluslulaşma ve Çok Uluslu Şirketler* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

- Diñer, M. Z. (2015). Tunca Toskay: Alman Ekolünden Turizmin Akademik Öncülüğüne. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(1): 152-155.
- Kozak, N. (2000). Türkiye'de Akademik Turizm Literatürünün Gelişim Süreci Üzerine Bir İnceleme. *Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 15-25.
- Gürel ÇETİN, Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Beyazıt, Fatih, İstanbul.
E-posta: gurelc@istanbul.edu.tr